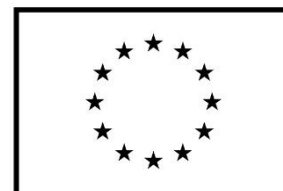

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Ing. Miroslava Dechtárová

Skúsenosti s vyučovaním finančnej gramotnosti na strednej odbornej škole

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Banská Bystrica
2015

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Ing. Miroslava Dechtárová

Kontakt na autora: Spojená škola, Scots Viatora 8, 034 01 Ružomberok
dechtarova@gmail.com

Názov OPS/OSO: Skúsenosti s vyučovaním finančnej gramotnosti na strednej odbornej škole

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2015
XIV. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Ing. Mgr. Mária Slašťanová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Finančné vzdelávanie, finančná gramotnosť, finančná zodpovednosť, hospodárenie s peniazmi, osobné a rodinné financie, Národný štandard finančnej gramotnosti verzia 1.1, vzdelávací program Viac ako peniaze.

Anotácia

Obsahom predloženej osvedčenej pedagogickej skúsenosti je moja osobná skúsenosť s vyučovaním finančnej gramotnosti a manažmentu osobných financií v Spojenej škole v Ružomberku, a to v súlade s Národným štandardom finančnej gramotnosti verzia 1.1. Jednotlivé témy NŠFG, neberúc do úvahy iba odborné ekonomické predmety, v ktorých sú zaradené, vyučujem aj prostredníctvom zážitkového programu Viac ako peniaze, ktorému venujem väčšiu časť tejto práce.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Názov akreditovaného vzdelávacieho programu KV

Číslo akreditovaného
vzdelávacieho programu KV

- 1. Praktické osobné financie v edukačnom procese**
- 2. Praktická ekonomika**
- 3. Finančná gramotnosť do škôl**
- 4. Finančná gramotnosť**

č. 1359/2014-KV

č. 328/2010 – KV

č. 86/2010 – KV

č. 3/2010 - KV

ÚVOD

„Ak chcete zistiť, kto má aký charakter, pozorujte ho, keď stratí všetky peniaze.“

Simone Adolphine Weil, francúzska filozofka a mystička

V reálnom živote sa často stretávame s ľuďmi, ktorí sa dostali do finančných problémov, sú zadĺžení a nedokážu splácať svoje záväzky voči bankovým, v horšom prípade voči nebankovým inštitúciám. Svoju situáciu mnohokrát riešia ďalším zadlžovaním sa, ktoré neraz končí exekúciami (stratou hnutel'ného a nehnuteľného majetku), rozpadom rodiny, stratou zamestnania a trvalého príjmu a v extrémnych prípadoch konaním trestnej činnosti alebo sebevraždou z nevládnuťej situácie. Zdravý „sedliacky“ rozum nám hovorí, aby sme nemíňali viac peňazí ako zarobíme, inými slovami, aby sme sa zbytočne nezadlžovali. Na druhej strane, častokrát strácame zdravý rozum v honbe za lákavými a „výhodnými“ ponukami obchodníkov, podnikov poskytujúcich služby a iných firiem, ktoré nás dokážu presvedčiť, že práve ich produkty sú tie, ktoré momentálne potrebujeme, a bez ktorých náš život bude ochudobnený. Dennodenne sme vystavovaní nespočetnému množstvu informácií z rôznych propagačných zdrojov (reklama v masovokomunikačných prostriedkoch a na sociálnych sieťach, bannery na webstránkach, nástroje podpory predaja priamo v obchodoch a pod.), a nie vždy ich dokážeme správne analyzovať, utriediť a v danom momente vybrať pre nás tie podstatné.

Aby sme predišli finančným problémom v budúcnosti, je potrebné začať s *finančným vzdelávaním* čo najskôr, už na prvom stupni základnej školy a systematicky pokračovať na strednej škole. Podľa *Pedagogicko-organizačných pokynov* vydávaných každý školský rok MŠVVaŠ SR sú školy sv súčasnosti povinné implementovať jednotlivé témy *Národného štandardu finančnej gramotnosti (NŠFG) verzia 1.1* z roku 2014 (predtým verzia 1.0 z roku 2008) do školských vzdelávacích programov.

Hlavným cieľom OPS je oboznámiť ostatných učiteľov s vlastnou skúsenosťou ako vyučovať finančnú gramotnosť prostredníctvom zážitkového vzdelávacieho programu *Viac ako peniaze*, ktorý je produktom neziskovej organizácie Junior Achievement Slovensko (JA Slovensko) a Slovenskej bankovej asociácie (SBA).

OPS je určená:

- ✓ učiteľom stredných odborných škôl tých vyučovacích predmetov,¹ ktorí v súlade s NŠFG (úroveň 3 čiastkových kompetencií jednotlivých tém) a ŠkVP majú finančnú problematiku zapracovanú v učebných osnovách,
- ✓ učiteľom gymnázií tých vyučovacích predmetov, ktorí v súlade s NŠFG (úroveň 3 čiastkových kompetencií jednotlivých tém) a ŠkVP majú finančnú problematiku zapracovanú v učebných osnovách,
- ✓ učiteľom základných škôl tých vyučovacích predmetov,³ ktorí v súlade s NŠFG (úroveň 1 a 2 čiastkových kompetencií jednotlivých tém) a ŠkVP majú finančnú problematiku zapracovanú v učebných osnovách,
- ✓ ostatným učiteľom, ktorí si chcú osvojiť znalosti a prehĺbiť zručnosti z finančnej oblasti.

OPS má *dve kapitoly*. V *prvej kapitole* stručne charakterizujem význam slovného spojenia „finančná gramotnosť“ a Národný štandard finančnej gramotnosti verzia 1.1 a opisujem

ich implementáciu v strednej odbornej škole, na ktorej pôsobím. V *druhej kapitole* sa venujem vzdelávaciemu programu „Viac ako peniaze“ (VaP) s dôrazom na vlastné skúsenosti s jeho uplatňovaním vo výchovnovzdelávacom procese. VaP je ucelený systém, ktorý ponúka učiteľom možnosť vyučovať problematiku finančnej gramotnosti moderným spôsobom (množstvo aktivít a úloh s využitím aktivizujúcich vyučovacích metód, prepojenie teoretického obsahu s praktickým využitím cez modelové situácie a stretnutia s odborníkmi z finančných inštitúcií, motivovanie žiakov k aktivite cez účasť v rôznych súťažiach a iné) a nezabúda ani na učiteľov (kontinuálne vzdelávanie, pracovné stretnutia učiteľov zapojených do VaP, súťaže medzi učiteľmi a iné). Kapitola má sedem podkapitol. V prvej charakterizujem samotný vzdelávací program, druhá je venovaná online učebnici, v tretej opisujem možnosti testovania vedomostí a zručností žiakov z finančnej gramotnosti, štvrtá sa týka aktivít a úloh vytvorených učiteľmi zapojenými v programe, v piatej sa čitateľ dozvie o dôležitosti osobného kontaktu žiakov s odborníkmi z finančných inštitúcií, v šiestej sa „zúčastníme“ viacerých súťaží a v poslednej sa venujem odmeňovaniu žiakov formou certifikátov.

V OPS som použila viaceré hypertextové odkazy. Pre ucelené prečítanie práce je nevyhnutné internetové pripojenie.

- 1) Finančná gramotnosť je komplexne začlenená v štátnych vzdelávacích programoch pre odborné vzdelávanie vo vzdelávacom štandarde „Ekonomické vzdelávanie“. Vo všeobecnevzdelávacích predmetoch je možné ju začleniť ako na gymnáziách.
- 2) Finančnú gramotnosť na gymnáziách je možné začleniť do predmetov: slovenský jazyk a literatúra, cudzí jazyk, matematika, informatika, občianska náuka, etická výchova, geografia, umenie a kultúra, chémia, fyzika, dejepis, biológia, prípadne ďalších predmetov.
- 3) ISCED1 – podľa ročníkov v predmetoch matematika, etická výchova, vlastiveda, prírodoveda, pracovné vyučovanie, informatická výchova, výtvarná výchova, slovenský jazyk a literatúra.
ISCED2 – slovenský jazyk a literatúra, matematika, informatika, fyzika, geografia, občianska náuka, etická výchova.

1 FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ

Národný štandard finančnej gramotnosti verzia 1.1 definuje **finančnú gramotnosť** ako schopnosť využívať poznatky, zručnosti a skúsenosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť celoživotné finančné zabezpečenie seba a svojej domácnosti.

PISA ju definuje ako znalosť a pochopenie finančných pojmov a rizík; sú to schopnosti, motivácia a sebadôvera využívať získané vedomosti za účelom vykonávania efektívnych rozhodnutí v celom rade finančných súvislostí s cieľom zlepšiť finančnú situáciu jednotlivca i spoločnosti, a tým im umožniť účasť na ekonomickom dianí (MŠVVaŠ, 2014, s. 1).

Finančná gramotnosť človeka je ovplyvnená rôznymi faktormi, napr. vekom, vzdelaním, rodinným zázemím, kultúrou, tradíciami, miestom bydliska alebo samotným postojom človeka k peniazom. Neustále sa vyvíja v závislosti od meniaceho sa ekonomického prostredia a osobných udalostí v živote jednotlivca alebo rodiny.

Samotnú finančnú gramotnosť je možné rozdeliť na tri časti (Kovalčíková, Smoroň, Strenk, 2011, s. 6) :

Peňažná gramotnosť predstavuje kompetencie nevyhnutné na správu hotovostných a bezhotovostných peňazí a transakcií s nimi a na správu k tomu určených nástrojov (napr. bežný účet, platobné nástroje).

Cenová gramotnosť zahŕňa problematiku cenových mechanizmov a inflácie. Na pochopenie tejto problematiky je potrebná orientácia aspoň v základných makroekonomických ukazovateľoch národného hospodárstva. Súvisiacou problematikou je taktiež otázka daňového systému, ktorý ovplyvňuje príjmy občanov.

Rozpočtová gramotnosť predstavuje kompetencie nevyhnutné na správu osobného/rodinného rozpočtu (napr. schopnosť zostaviť rozpočet, stanoviť finančné ciele a rozhodovať o nákupe aktív).

Nevyhnutnou podmienkou dosiahnutia určitého stupňa finančnej gramotnosti je, aby človek disponoval aj takými znalosťami, schopnosťami a zručnosťami, ako sú **informačná gramotnosť** (dokázať prijať, pochopiť a vyhodnotiť informácie z rôznych zdrojov), **právna gramotnosť** (mať legislatívne znalosti o právach spotrebiteľa a vedieť presadzovať tieto práva), **digitálna gramotnosť** (vedieť získať informácie prostredníctvom informačných technológií a porozumieť im), **čitateľská gramotnosť** (vedieť porozumieť, vyhodnotiť a použiť informácie získané v písanom texte), **sociálna gramotnosť** (vedieť zvládať medzilidskú komunikáciu a dokázať vyjadriť a uspokojiť svoje túžby), **pracovná gramotnosť** (vedieť si nájsť vhodné zamestnanie alebo byť úspešný v podnikaní), **kultúrna gramotnosť** (vedieť existovať v danom kultúrnom prostredí, prípadne sa podieľať na jeho vytváraní).

1.1 Národný štandard finančnej gramotnosti verzia 1.1

NŠFG je východiskový dokument MŠVVaŠ, ktorý určuje minimálne požiadavky (kompetencie) absolventa strednej školy v oblasti finančnej gramotnosti. Jeho prvá verzia 1.0 bola vydaná v roku 2008 a po šiestich rokoch, vzhľadom na meniaci sa vývoj

finančného trhu a legislatívy, aktualizovaná na verziu 1.1. s platnosťou od 1. septembra 2014 ([NŠFG 1.1](#)).

(Poznámka: v nasledujúcom texte je braná do úvahy iba verzia 1.1)

Národný štandard pozostáva zo siedmych **tém**:

1. *Človek vo sfére peňazí*
2. *Finančná zodpovednosť a prijímanie rozhodnutí*
3. *Zabezpečenie peňazí pre uspokojovanie životných potrieb – príjem a práca*
4. *Plánovanie a hospodárenie s peniazmi*
5. *Úver a dlh*
6. *Sporenie a investovanie*
7. *Riadenie rizika a poistenie*

Každá téma má definovanú **celkovú kompetenciu**, to znamená zručnosti a schopnosti, ktoré majú žiaci v danej téme nadobudnúť. Každá celková kompetencia je rozpisovaná do **čiasťkových kompetencií**. Čiasťkové kompetencie sú uvedené pre 3 úrovne:

1. **úroveň** je určená pre primárne vzdelávanie (1. stupeň základných škôl, pri náročnejších obsahoch nie je uvedená).
2. **úroveň** je určená pre nižšie a vyššie sekundárne vzdelávanie (2. stupeň základných škôl, 1. až 4. ročník osemročných gymnázií, 1. ročník bilingválnych gymnázií, nižšie stredné odborné vzdelanie a stredné odborné vzdelanie – učebné odbory).
3. **úroveň** je určená pre vyššie sekundárne vzdelávanie (úplné stredné všeobecné vzdelanie a úplné stredné odborné vzdelanie).

Čiasťkové kompetencie majú uvedené **očakávania**, ktoré opisujú, akým spôsobom by žiaci mali byť schopní použiť nadobudnuté vedomosti pri každodenných finančných rozhodnutiach.

Pre ilustráciu uvádzam konkrétny príklad (1. téma, celková kompetencia, 3 čiasťkové kompetencie, opis čiasťkovej kompetencie 3):

1. *Téma:* **Človek vo sfére peňazí**

Celková kompetencia: *Posúdenie významu trvalých životných hodnôt, zváženie vplyvu peňazí na ich zachovávanie a na základe toho vybrať a stanovenie životných priorít a východísk zabezpečenia životných potrieb.*

Čiasťkové kompetencie:

1. Vyhodnotiť trvalé životné hodnoty a osvojiť si vzťah medzi životnými potrebami a financiami ako prostriedku ich zabezpečenia.
2. Pochopiť vzťah ľudská práca – peniaze a etickú súvislosť medzi bohatstvom a chudobou.
3. Osvojiť si, čo znamená žiť hospodárne.

Pri čiasťkovej kompetencii 3 sa očakáva, že žiak je schopný:

Úroveň 1: Uviesť príklady hospodárneho zaobchádzania s vecami, hospodárneho správania sa vo svojom okolí (domácnosť, škola, obec).

Úroveň 2: Prijímať finančné rozhodnutia na základe svojich reálnych možností.

Úroveň 3: Uviesť príklady dobrého hospodárenia (z literatúry, médií, svojho okolia, z vlastnej skúsenosti).

Na prvý pohľad bol pre mňa NŠFG značne komplikovaný dokument. Po jeho dôkladnom preštudovaní a pochopení som zistila, že mne aj mojim kolegom dáva návod a široké

možnosti jeho využitia pri jeho zapracovaní do ŠkVP a učebných osnov jednotlivých predmetov.

Okrem NŠFG zverejnilo MŠVVaŠ v roku 2014 aj Metodiku pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl (metodika) spolu s jej prílohami:

Príloha č. 1: *Spôsob implementácie finančného vzdelávania do vzdelávacieho procesu stredných odborných škôl vo vzťahu k zodpovedajúcemu stupňu vzdelania (implementácia)*.

Príloha č. 2: *Odborné texty k jednotlivým témam Národného štandardu finančnej gramotnosti verzia 1.1 (odborné texty)*.

Príloha č. 3: *Slovník základných pojmov Národného štandardu finančnej gramotnosti verzia 1.1 (slovník)*.

Prílohy 2 a 3 môžu byť významnou pomôckou najmä pre učiteľov všeobecno-vzdelávacích predmetov bez predchádzajúceho ekonomického vzdelania, ktorí majú problematiku finančnej gramotnosti zapracovanú v rámci svojich vyučovacích predmetov.

1.2 Finančná gramotnosť v podmienkach Spojenej školy v Ružomberku

Spojená škola v Ružomberku má dve organizačné zložky, Strednú odbornú školu obchodu a služieb (SOŠOaS) a Odborné učilište (OU).

Odhliadnuc od učebných odborov, kde je kladený dôraz na praktické vyučovanie v daných odboroch, témy NŠFG sme zaradili najmä do vyučovacích predmetov študijných odborov (*hotelová akadémia, manažment regionálneho cestovného ruchu, kozmetik, spoločné stravovanie, styling a marketing*), a to v súlade so Štátnym vzdelávacím programom pre ISCED 3A - 63, 64 *Ekonomika a organizácia, obchod a služby*. Z uvedeného ŠVP ide hlavne o okruhy teoretického vzdelávania *ekonomika, účtovníctvo, komunikácia, právo a svet práce* vrátane im zodpovedajúcim *výkonovým a obsahovým štandardom* súvisiacim s finančnou gramotnosťou a NŠFG.

Podľa výkonových štandardov ŠVP má absolvent školy napr.: aktívne používať ekonomické pojmy a ovládať ich súvislosti; ovládať podstatu a princípy finančného hospodárenia; čítať s porozumením; pozorne počúvať; komunikovať prostredníctvom informačných a komunikačných technológií; orientovať sa v právnych normách a predpisoch obchodného, občianskeho, živnostenského a pracovného práva; posúdiť svoje zdravotné, osobnostné a kvalifikačné predpoklady pre výkon svojho povolania, možnosti ďalšieho štúdia a profesijnej orientácie.

Z obsahových štandardov, ktoré zahrňujú aj problematiku finančnej gramotnosti, vyberám nasledovné príklady:

V predmete *ekonomika* – žiaci sa oboznamujú s formou a funkciou peňazí, žiaci sa učia porozumieť ekonomickej podstate miezd, daní, zdravotného a sociálneho poistenia, žiaci sa učia porozumieť inflácii a nezamestnanosti.

V predmete *právo* – žiaci získajú vedomosti o význame zákona a ochrane spotrebiteľa a jeho spôsoboch uplatňovania v praxi.

My učiteľia odborných ekonomických predmetov máme témy NŠFG zaradené v rôznych tematických celkoch v rámci ŠkVP, napríklad:

Základné ekonomické pojmy (napr. časti Potreby a Peniaze)

Banková sústava

Poistovníctvo

Finančný trh

Pracovno-právne vzťahy (napr. časť Odmeňovanie pracovníkov)

Inflácia a nezamestnanosť

Propagácia a reklama

Uvedené tematické celky sa učia v rôznych ročníkoch. V rôznych študijných odboroch môžu mať rôznu časovú dotáciu. Preto je na učiteľovi, akú formu a vyučovacie metódy zvolí. Ja som zástankyňou uplatňovania aktivizujúcich vyučovacích metód a skupinových foriem výučby, pri ktorých na hodine žiaci aktívne pracujú, tvoria a objavujú, a kde učiteľ plní rolu pomocníka a „usmerňovateľa“.

2 SKÚSENOSTI SO VZDELÁVACÍM PROGRAMOM „VIAC AKO PENIAZE“

V júni 2012 som sa dozvedela o novom zážitkovom vzdelávacom programe *Viac ako peniaze* (ďalej *VaP*), ktorý ponúkla nezisková organizácia *Junior Achievement Slovensko* (ďalej *JA Slovensko*) spolu so *Slovenskou bankovou asociáciou* (ďalej *SBA*), s možnosťou jeho realizácie so žiakmi po prvýkrát v školskom roku 2012/2013. Podmienkou zapojenia sa do programu bolo (a stále je) absolvovanie 12-mesačného vzdelávania alebo kontinuálneho inovačného vzdelávania učiteľov v tomto programe (spolu 110 hodín prezenčne a dištančne), a to súbežne s jeho realizáciou na škole alebo v inej organizácii pre deti a mládež (centrá voľného času, detské domovy, školské kluby) v danom školskom roku. Neváhala som ani chvíľu, vyplnila som elektronickú prihlášku a začala som sa vzdelávať a súčasne využívať vzdelávací program už na jeseň v r. 2012. Po absolvovaní kontinuálneho inovačného vzdelávania som získala certifikát, ktorý ma oprávňuje vyučovať VaP na ktorejkoľvek slovenskej strednej škole.

V súčasnosti realizujem celoročný program VAP v Spojenej škole v Ružomberku tretí rok ako:

- ✓ súčasť predmetu „*prax*“ v 4. ročníku št. odboru hotelová akadémia, kde mám dve skupiny po 12 žiakov. Mám na to vyhradenú 1 vyučovaciu hodinu týždenne,
- ✓ súčasť predmetu „*prax*“ v 2. ročníku št. odboru manažment regionálneho cestovného ruchu. VaP realizujem 2 hodiny každý druhý týždeň.

K dispozícii mám multimediálnu učebňu s wi-fi pripojením k internetu, interaktívnu tabuľu a tablety pre žiakov.

Vybrané aktivity a úlohy zaraďujem podľa okolností a časovej dotácie aj do ďalších ekonomických predmetov. VaP je možné vyučovať tiež ako samostatný predmet alebo formou krúžku.

Aj aktuálne pedagogicko-organizačné pokyny odporúčajú realizovať projekty a aktivity na podporu a zvýšenie finančnej gramotnosti v programe VaP (Pedagogicko-organizačné pokyny, 2014, s. 18).

2.1 Stručná charakteristika vzdelávacieho programu VaP

Viac ako peniaze je vzdelávací program, ktorého cieľom je zvýšiť finančnú gramotnosť žiakov 8. a 9. ročníka základných škôl a 1. až 4. ročníka stredných škôl a naučiť ich plánovať si a spravovať svoje finančné prostriedky v budúcnosti ([VAP](#)). Bol vytvorený a aktualizovaný v súlade s NŠFG.

Obrázok 1 Logo programu Viac ako peniaze

Prameň: <http://www.viacakopeniaze.sk/showdoc.do?docid=2957>

VaP je primárne určený učiteľom matematiky, informatiky, etickej výchovy, sveta práce, mediálnej výchovy, občianskej náuky a odborných ekonomických predmetov.

Učiteľovi poskytuje:

- ✓ návrh učebných osnov pre 33 alebo 66 vyučovacích hodín v prípade, že sa vyučuje ako samostatný predmet ([učebné osnovy](#)),
- ✓ online učebnicu s množstvom učebných textov, otázok, úloh a testov pre žiakov a odkazov na zaujímavé web stránky alebo učebné materiály (je prístupná len registrovaným učiteľom),
- ✓ používať metodickú príručku k jednotlivým kapitolám online učebnice,
- ✓ používať databázu aktivít vytvorenú učiteľmi, ktorí absolvovali kontinuálne inovačné vzdelávanie v tomto programe,
- ✓ interaktívne komunikovať so žiakmi (sprístupňovať žiakom jednotlivé kapitoly, posielat' im úlohy na doplnenie alebo prepracovanie a pod.),
- ✓ na diskusnom fóre portálu VaP komunikovať so žiakmi a ostatnými učiteľmi, ktorí sú v danom školskom roku zapojení do programu,
- ✓ na testovanie vedomostí využívať pripravené testy alebo vytvárať si vlastné testy,
- ✓ posielat' napr. neprítomným žiakom odkazy priamo z portálu VaP na ich e-mail,
- ✓ prihlásiť a pripraviť žiakov na súťaže,
- ✓ zúčastniť sa súťaží pre učiteľov,
- ✓ zistiť úroveň finančnej gramotnosti prostredníctvom testovania na začiatku školského roku a po absolvovaní programu,
- ✓ pozvať si na vyučovaciu hodinu dobrovoľného odborného konzultanta z navrhnutých bánk a poisťovní,
- ✓ počas školského roku sa zúčastniť pracovnej porady alebo vzdelávacieho seminára, kde si učitelia zapojení do programu vymieňajú svoje skúsenosti, získavajú aktualizované informácie o programe a o aktuálnych trendoch a inovatívnych metódach v edukačnom procese v oblasti finančnej gramotnosti,
- ✓ možnosť oceniť žiakov formou certifikátu o absolvovaní programu,
- ✓ mať v programe v jednom školskom roku viac skupín žiakov (tzv. virtuálne triedy na portáli VaP).

2.2 Online učebnica

Online učebnicu považujem za základný nástroj, z ktorého vychádza vyučovanie programu VaP prostredníctvom interaktívneho e-learningového vzdelávacieho portálu. Prístup k nej majú učitelia a žiaci, ktorí sú v danom školskom roku v programe prihlásení a na portáli zaregistrovaní.

Podľa stupňa vzdelania sú texty, úlohy, testy a iné aktivity náročnosťou prispôsobené základným školám (ISCED 2) a stredným školám (ISCED 3).

Učebnica je napísaná s ohľadom k veku žiakov. Je prehľadná, graficky zaujímavá a spracovaná, pracuje sa s ňou jednoduchým interaktívnym spôsobom.

Učebnica obsahuje 10 kapitol (obrázok 2):

1. Peniaze
2. Naše príjmy a výdavky
3. Riadenie osobných a rodinných financií
4. Ako fungujú banky
5. Môj prvý účet v banke
6. Ako a čím platíme
7. Moderné bankové nástroje
8. Existuje niečo iné ako peniaze
9. Zadĺžiť sa rozumne
10. Životné istoty a riziká

Každá kapitola má niekoľko podkapitol (napr. kapitola *Peniaze* je rozpracovaná do podkapitol *Peniaze*, *Slovenská mena*, *Hodnota peňazí*, a *Zaujímavosti*), ktoré sú identické pre učiteľa aj žiakov.

The screenshot shows a web browser window displaying the VAP portal. The page title is 'Úvod - Junior Achievem...'. The URL is 'www.viacakopeniaze.sk/showdoc.do?docid=2303'. The page features a navigation menu with options: 'JA Slovensko', 'Učebné texty', 'Učtela', 'Diskusia', 'Pomocnik', 'Kontakty', and '2%'. The main content area is titled 'Učebné texty' and shows a list of chapters under 'Viac ako peniaze - SŠ'. The selected chapter is '5. Môj prvý účet v banke'. The page content includes an 'Úvod' section with a list of learning objectives and a 'Čo sa naučíš:' section with a list of tasks. The page also features a 'Metodická príručka' section and a 'Test príslušnej kapitoly' section. Red annotations highlight the 'Názov kapitoly', 'Metodická príručka', 'Podkapitoly', 'Otázky a úlohy pre žiakov', and 'Test príslušnej kapitoly'.

Obrázok 2 Portál VAP – zobrazenie stránky s kapitolami po zadaní prihlasovacích údajov

Prameň: <http://www.viacakopeniaze.sk/showdoc.do?docid=1463> (upravené)

Súčasťou každej kapitoly je časť *Otázky a úlohy*. Ide o otvorené otázky, resp. úlohy, ktoré majú žiaci vypracovať a priamo cez portál ich poslať učiteľovi na kontrolu. Učiteľovi sa nová úloha zobrazí v zozname žiakov pri mene konkrétneho žiaka (obrázok 3). Ak učiteľ chce, aby žiak úlohu opravil alebo doplnil, označí úlohu ako nesprávnu, pridá popis pre žiaka o doplnení/opravení úlohy a cez portál mu ju odošle späť. Týmto spôsobom môže učiteľ a žiak komunikovať dovtedy, kým učiteľ neoznačí úlohu ako správnu.

Posledná časť každej kapitoly je *Otestuj sa*, kde sa nachádza test s otázkami z učiva príslušnej kapitoly. Test vygeneruje systém, preto rôzni žiaci môžu mať rôzne otázky, prípadne tie isté v rôznom poradí. Po otvorení testu musí žiak test vypracovať a odoslať. V prípade, že ho neurobí alebo nestihne vypracovať v danom časovom limite,

odošle sa učiteľovi aj v tomto prípade. Test je systémom vyhodnotený percentuálne a záleží len na učiteľovi, akú hodnotiacu stupnicu si zvolí. Testy môže žiak robiť viackrát, všetky pokusy sa však zobrazia učiteľovi v zozname žiakov príslušnej virtuálnej triedy.

Na rozdiel od žiakov, verzia online učebnice pre učiteľa obsahuje *metodickú príručku* ku každej kapitole, ktorá zahŕňa samotnú metodiku (ako pracovať s textom, užitočné tipy na „oživenie“ vyučovacej hodiny, námety pre stretnutie s konzultantom z praxe, odkazy na zaujímavé a užitočné web stránky a iné informačné zdroje) a aktivity pre žiakov.

Meno	Trieda	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	posl. prihlásenie	Testy
Barbora	Hoteliéri1_14/15, VaP SS 1 ročný	ú	ú	+	+	+	+	+	+	+	+	27.03.2015 12:06:00	Testy Otestuj sa Prihlásenia
Barbora	Hoteliéri1_14/15, VaP SS 1 ročný	ú	ú	+	+	+	+	+	+	+	+	27.03.2015 11:14:26	Testy Otestuj sa Prihlásenia
Lukáš	Hoteliéri1_14/15, VaP SS 1 ročný	ú	+	+	+	+	+	+	+	+	+	27.03.2015 12:41:24	Testy Otestuj sa Prihlásenia
Denis	Hoteliéri1_14/15, VaP SS 1 ročný	ú	+	+	+	+	+	+	+	+	+	27.03.2015 12:05:02	Testy Otestuj sa Prihlásenia
Miroslav	Hoteliéri1_14/15, VaP SS 1 ročný	+	ú	+	+	+	+	+	+	+	+	27.03.2015 11:10:16	Testy Otestuj sa Prihlásenia
Roman	Hoteliéri1_14/15, VaP SS 1 ročný	ú	ú	+	+	+	+	+	+	+	+	27.03.2015 11:10:24	Testy Otestuj sa Prihlásenia

Obrázok 3 Portál VAP – zobrazenie stránky so zoznamom žiakov virtuálnej triedy

Prameň:

http://vzdelavanie.jasr.sk/showdoc.do?docid=12&trieda=Hoteli%C3%A9ri1_14%2F15%2C+VaP+SS+1+ro%C4%8Dn%C3%BD (upravené)

Vlastná skúsenosť s online učebnicou

Prvý školský rok práce s online učebnicou bol pre mňa „skúšobný“. Učila som sa s ňou pracovať súbežne s mojimi žiakmi. Postupne som zisťovala, že obsahuje pre mňa množstvo nových a zaujímavých informácií, dáva mi veľa podnetov a námetov ako vyučovať finančnú gramotnosť a manažment osobných financií. Veľkým prínosom pre mňa bola a stále je metodická príručka s rôznymi didaktickými materiálmi a odkazmi na zaujímavé web stránky, videá, pracovné listy, didaktické hry a iné učebné pomôcky. Oceňujem tiež, že autori učebnicu neustále aktualizujú, preto nemám pocit, že niektoré informácie a údaje sú už neaktuálne.

Online učebnica môže mať pre učiteľa aj žiakov *jedinú nevýhodu*, a síce, že pri práci s ňou je potrebné pripojenie k internetu. U mňa tento problém odpadá, nakoľko mi vedenie školy od začiatku jej používania vyšlo v ústrety a všetky hodiny predmetu *prax*

vyučujem v multimedialnej učebni. V prípade zlyhania techniky alebo výpadku elektrickej energie sa mnohé aktivity dajú robiť aj bez IKT.

Počas školského roka sa snažím so žiakmi prejsť všetky kapitoly učebnice. Avšak učebné texty, úlohy a návrhy aktivít sú tak obsiahle, že z časového hľadiska nie je možné ich urobiť všetky. Preto si z nich cielene vyberám, a to najmä podľa ročníka, ktorý žiaci navštevujú.

S „druhákmi“ je práca trochu ťažšia ako so „štvrtákmi“. Nemajú ešte osvojenú terminológiu z ekonomiky, bankovníctva a finančníctva. Pri práci s online učebnicou uplatňujem tieto štyri postupy:

a) Pri jednoduchších témach (napr. peniaze, príjmy a výdavky), si žiaci v priebehu vyučovacej hodiny sami prečítajú učebné texty. Na tabuľu napíšu pojmy, ktorým nerozumejú. Ak niektoré pojmy poznajú, navzájom si ich vysvetlia. Náročnejšiu terminológiu im vysvetlím ja.

b) Ak ide o zložitejšiu tému (napr. investovanie, burzy, úvery, poistenie), napíšem na tabuľu podstatné pojmy. V diskusii medzi žiakmi a mnou si ich objasníme, pričom text, obrázky alebo videá viažuce sa k téme zobrazujem na bielej tabuli cez dataprojektor.

c) Učebný text rozdelím na kratšie časti. Dvojice alebo trojice žiakov si naštudujú pridelenú časť. Nechám im čas 10 až 20 minút podľa dĺžky prideleného textu. Po uplynutí časového limitu skupinky postupne prezentujú práve osvojené učivo. V priebehu tejto časti, ktorá trvá približne 30 minút, mi môžu kedykoľvek položiť akúkoľvek relevantnú otázku k téme.

d) Žiakom na predchádzajúcej hodine poviem, ktorú časť online učebnice si majú prečítať doma do nasledujúcej hodiny. V dnešnej dobe má väčšina domácností pripojenie k internetu alebo žiaci využívajú mobilný internet v smartfónoch/iPhonoch a k online učebnici majú prístup naozaj z akéhokoľvek miesta. Ak sa nájde žiak, ktorú túto možnosť nemá, text mu vytlačím ja. V úvode ďalšej hodiny mi žiaci stručne zhrnú, o čom sa dočítali, čo nové sa dozvedeli a povedia mi, čomu nerozumejú. Zostane nám viac času na riešenie praktických úloh, modelových situácií alebo aktivít z databázy aktivít. Tento postup uplatňujem naozaj vo výnimočných prípadoch, a to len pri jednoduchších témach. Je tu riziko, že si žiaci doma nesplnia povinnosť prečítať si učebné materiály.

Vo všetkých vyššie uvedených prípadoch je práca s online učebnicou východiskom pre riešenie úloh a iných aktivít v ďalšej časti hodiny alebo na nasledujúcich hodinách, prípadne v čase mimo vyučovania (viac v časti *Databáza aktivít*).

Jednou z mnohých výhod online učebnice a portálu je možnosť posielania odkazov žiakom priamo na ich e-mail. Túto možnosť využívam v prípade ich neprítomnosti na vyučovacej hodine. Informujem ich o tom, čo sme preberali, aké aktivity sme robili a čo si majú pripraviť na nasledujúcu hodinu.

Pri práci s online učebnicou si žiaci rozvíjajú tieto schopnosti:

- ✓ orientovať sa v rôznych informačných zdrojoch,
- ✓ vyhľadávať, hodnotiť a sprostredkovať informácie spolužiakom,
- ✓ zapamätať si dôležité fakty, vhodne ich interpretovať a vyvodzovať z nich závery,
- ✓ analyzovať reálne situácie z oblasti finančnej gramotnosti,

- ✓ zrozumiteľne sa vyjadrovať, výstižne prezentovať svoje názory, argumentovať a diskutovať,
- ✓ tímovú spoluprácu,
- ✓ poznať základ finančného zabezpečenia jednotlivca a rodiny,
- ✓ plánovať si osobné financie,
- ✓ používať informačné a komunikačné technológie,
- ✓ poznať základy informačnej bezpečnosti.

2.3 Testovanie žiakov

Súčasťou portálu VaP sú tri typy testov:

1. *Centrálne vstupné a výstupné testovanie*

Cieľom centrálného testovania je porovnať, akú úroveň znalostí z finančnej gramotnosti majú žiaci na začiatku programu a ako sa zmenila po jeho absolvovaní. Nie je známokovaný a slúži výlučne na štatistické účely.

Centrálny vstupný test je sprístupnený na portáli na prelome septembra a októbra príslušného školského roku v presne vymedzenom termíne počas dvoch týždňov. Žiaci odpovedajú na 30 otázok s možnosťou výberu zo 4 – 5 odpovedí v priebehu do 30 minút. Test je vygenerovaný systémom, preto rôzni žiaci môžu dostať rôzne otázky. Je možné ho absolvovať iba raz. Moji žiaci robia test výlučne na hodine, aby sa predišlo pomoci zo strany rodinných príslušníkov alebo kamarátov, a tým skresleniu celkových výsledkov. Len dlhodobo neprítomní žiaci zapojení do programu majú výnimku a môžu test absolvovať mimo školy.

Centrálny výstupný test je identický so vstupným testom. Žiaci maturitných ročníkov ho absolvujú koncom apríla, ostatné ročníky začiatkom júna.

Absolvovanie obidvoch testov je podmienkou na udelenie certifikátu o zapojení sa do programu VaP.

Moja skúsenosť: priemerná úspešnosť zvládnutia vstupného testu je u mojich žiakov približne 50 % a výstupného testu približne 80 %. Prekvapilo ma, že ide o viac-menej rovnaké percento tak u starších štvrtákov ako aj u mladších druhákov, u ktorých som predpokladala, že budú menej úspešní ako starší spolužiaci. Na jednej strane sa tomu teším, na druhej strane vidím problém v samotnej povahe testu, ktorý je síce ľahko vyhodnotiteľný ale súčasne dáva žiakom možnosť tipovania odpovedí.

Výsledky centrálného testovania od začiatku realizácie programu sú zverejnené [tu](#).

2. *Testy v časti „Otestuj sa“ na konci každej kapitoly online učebnice*

Typ testov je rovnaký ako pri centrálnom testovaní s tým rozdielom, že otázky sa týkajú iba učiva z danej kapitoly. Žiaci môžu zistiť, ako danú tému zvládli a jeho percentuálne vyhodnotenie majú ihneď k dispozícii. Mne sa výsledok zobrazí v zozname žiackych testov. Na rozdiel od centrálnych testov, tieto je možné opakovať viackrát.

Zvládnutie testu hodnotím podľa nasledovnej stupnice: 90 % a viac => výborný, 75 % až 89 % => chválitebný, 55 % až 74 % => dobrý, 35 % až 54 % => dostatočný, menej ako 35 % => nedostatočný. Hodnotím vždy len prvý pokus (portál je nastavený tak, že učiteľ má

možnosť vidieť výsledky všetkých pokusov vrátane dĺžky času, za ktorý bol test urobený a presného dátumu a hodiny, kedy bol test urobený).

Moja skúsenosť: test z prvej kapitoly je vždy skúšobný, preto ho nehodnotím. Prvýkrát ho robím spolu so žiakmi ešte pred centrálnym vstupným testovaním. Mojm cieľom je, aby si žiaci zvykli na prostredie portálu (v ktorej časti sa test nachádza, ako ho odoslať, kde je možné pozrieť si jeho vyhodnotenie a pod.).

3. Testy učiteľa

Portál mi umožňuje vytvárať si vlastné testy. Jednou z možností je skombinovať testy z rôznych kapitol a kedykoľvek ich zadať žiakom. Túto možnosť využívam približne po každej tretej kapitole na zopakovanie a pripomenutie si už prebraných tém.

2.4 Databáza aktivít

Databáza aktivít je súbor vybraných úloh od učiteľov, ktorí absolvovali kontinuálne inovačné vzdelávanie v tomto programe. Priebežne sa dopĺňa novými úlohami a aktivitami. Je rozdelená na dve časti podľa stupňa školy na ISCEC 2 a ISCED 3. Aktivity sú priradené k jednotlivým kapitolám online učebnice, preto vyhľadávanie vhodných aktivít k témam je prehľadné a rýchle.

Aktivity a úlohy sú zrealizovateľné za rôzne dlhý čas. Niektoré trvajú desiatky minút alebo celú vyučovaciu hodinu, iné si vyžadujú prácu žiakov aj mimo školy (napríklad pomoc rodičov pri zostavení rozpočtu rodiny alebo zorganizovanie zbierky školských pomôcok pre spolužiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia).

Každá aktivita je podrobne popísaná - zaradenie do tematického celku, určenie špecifického cieľa a cieľovej skupiny, dĺžka trvania, potrebné pomôcky, opis metodického postupu pre učiteľa, zadanie pre žiakov, dosiahnuté výstupy a opis skúseností učiteľa s jej realizáciou.

V prílohe č. 1 si kolegovia - učelia môžu pozrieť moju vlastnú aktivitu zaradenú do tejto databázy ([príloha 1](#)). Aktivity iných učiteľov v pôvodnom znení neuvádzam kvôli zachovaniu autorských práv. V podkapitole 2.6 *Súťaže (VaP tím)* však opisujem moju skúsenosť s aktivitou „*Poznáš platobnú kartu?*“ jednej pani učiteľky z Popradu.

2.5 Konzultanti z praxe

Konzultanti sú odborníci z finančných inštitúcií (banky, stavebná sporiteľňa), ktorých si učiteľ môže pozvať priamo na vyučovaciu hodinu počas realizácie programu VaP. Ide o odborníkov, ktorí sú v rámci dobrovoľníckej činnosti ochotní venovať svoj vzácny čas aj práci s mladými ľuďmi priamo v školách.

Metodická príručka online učebnice dáva učiteľom tipy pre prácu s konzultantom. Ako príklad uvediem 7. kapitolu, pri preberaní ktorej je vhodné zorganizovať besedu s pracovníkom banky na tému možností využívania platobných kariet, ich výhod a nevýhod a možností ich zneužitia.

Dobrovoľný konzultant bol na mojej vyučovacej hodine doteraz, žiaľ, iba raz. O stretnutí s ním píšem v podkapitole 2.6 *Súťaže (VaP tím)*. Tento školský rok máme naplánovanú besedu na začiatok júna.

2.6 Súťaže

Počas troch školských rokov realizácie programu VaP JA Slovensko spolu so Slovenskou bankovou asociáciou a ďalšími partnermi pripravili pre žiakov aj učiteľov zaujímavé [súťaže](#). Ich cieľom je zvýšiť záujem žiakov o „svet financií“, podporiť ich kreativitu, inovatívne myslenie, súťaživosť, schopnosť samostatne pracovať, „vyburcovať“ ich fantáziu a v konečnom dôsledku aj takýmto spôsobom zvýšiť ich finančnú gramotnosť. Žiaci sú motivovaní zapojiť sa do súťaží aj kvôli hodnotným cenám (tablety, smartphony, iPod-y a pod.).

My sme sa doteraz zúčastnili *troch súťaží*:

1. MoneyFest 2014

Súťaž MoneyFest (Festival peňazí) mala dva ročníky (šk. rok 2012/2013 a 2013/2014). Išlo o súťaž jednotlivcov, ktorej sa minulý rok zo všetkých mojich žiakov zúčastnili iba dve dievčatá, aj napriek tomu, že sa mohli prihlásiť všetci žiaci, ktorí v danom školskom roku boli zaregistrovaní v programe.

Úlohou súťažiacich bolo vytvoriť obrázok/fotografiu alebo video podľa zadaných parametrov, ktorým mali mladí ľudia vyjadriť, čo pre nich znamenajú peniaze. Súťažilo sa v kategórii obrázkov a v kategórii videí. Žiaci boli rozdelení aj podľa stupňa školy. Svoje „dielka“ mohli do súťaže posielat' od februára do marca 2014. Po uzávierke boli obrázky a videá zverejnené vo fotoalbume na facebookovom profile JA Slovensko. V priebehu apríla 2014 mohol každý užívateľ facebooku hlasovať za svojho favorita označením jeho obrázka alebo videa. Ocenené boli prvé tri miesta v každej kategórii podľa počtu „lajkov“. Naše práce medzi nimi neboli, pretože konkurencia bola veľká a mala skvelé nápady a fantáziu. O víťazných prácach však rozhodol aj počet „priateľov“ na facebooku. No aj to svedčí o tom, do akej miery je mladý človek obľúbený, spoločenský, presvedčivý, pribojný.

Po mojom počiatočnom „sklamaní“ z malej účasti mojich žiakov v súťaži ma neskôr prekvapila a potešila ich súdržnosť medzi sebou a to, ako sa zapojili do hlasovania a do zdieľania fotografií spolužiačok na svojich facebookovských profiloch. A nakoniec: viacerí žiaci ľutovali, že sa do súťaže sami nezapojili a nezabojovali o hodnotné ceny.

Obrázok 4 Súťažné fotografie mojich žiakov

Prameň: súkromný archív žiakov Dominiky Malchovej a Patrície Valušiakovej

2. VaP tím

Už z názvu súťaže vyplýva, že nešlo o súťaž jednotlivcov ale skupín žiakov - *tímov*. Súťažný tím tvorila *celá trieda žiakov*, ktorá minulý školský rok pracovala v programe VaP. Súťažilo sa o exkurziu do Národnej banky Slovenska, ktorá sa uskutočnila v júni 2014. Prihlásené triedy neboli hodnotené, pretože tri víťazné VaP tímy sa žrebovali. Aj podmienky účasti v tejto súťaži boli tri:

a) Počas školského roka pozvať na aspoň jednu vyučovaciu hodinu do triedy zapojenej v programe VaP konzultanta z praxe (o konzultantoch som písala v podkapitole 2.5).

Stretnutie sa mi podarilo zorganizovať len jedenkrát, a to začiatkom mája 2014. Naším konzultantom sa stal riaditeľ ružomerskej pobočky jednej banky. Témou konzultácie bola 7. kapitola online učebnice „*Moderné bankové nástroje*“. V prvej časti stretnutia pán riaditeľ stručne oboznámil žiakov o histórii a fungovaní bankového systému v Slovenskej republike. V druhej časti sa zamerlal na nástroje elektronického bankovníctva a inovácie, ktoré v tejto oblasti robí jeho banka, s dôrazom na využívanie mobilných aplikácií v bankovníctve (napr. služba Viamo). Žiaci položili pánovi riaditeľovi veľa otázok, a to nielen priamo k téme, na ktoré im on ochotne odpovedal. Spokojnosť s priebehom stretnutia bola na všetkých troch stranách. V súkromnom rozhovore mi pán riaditeľ povedal, že ho veľmi teší, že mohol nielen odovzdať svoje znalosti a skúsenosti mladej generácii, ale aj on sám získal nové podnety a nápady od mladých ľudí. Žiaci boli nadšení z toho, že im odpovedal aj na otázky „na telo“ (napr. Koľko zarába bankový úradník?). Okrem toho ich zaujalo jeho rozprávanie o výbere zamestnancov. **LENIVCI A ŠPEKULANTI NEMAJÚ V JEHO PRACOVNOM TÍME ŠANCU!** A nakoniec som bola spokojná aj ja, pretože stretnutie dopadlo nad moje očakávania.

Obrázok 5 Stretnutie s konzultantom z praxe na vyučovacej hodine

Prameň: *vlastné spracovanie*

b) Každý žiak prihláseného tímu mal vyplniť dotazník, ktorý sa nachádzal na stránke VaP.

V dotazníku žiaci odpovedali na niekoľko otázok o ich vzťahu k peniazom a úsporám (Např. Čo si najčastejšie kupuješ za svoje úspory?)

c) Počas školského roka zrealizovať aspoň jednu aktivitu, ktorá je súčasťou učebných textov alebo aktivitu z databázy aktivít. Napísať správu z ich realizácie a správu zo stretnutia s konzultantom a poslať ich programovému manažérovi.

Úlohy, ktoré sú súčasťou online učebnice a aktivity z Databázy aktivít zaradujem do vyučovacieho procesu pravidelne. V správe som opísala realizáciu šiestich aktivít vrátane dosiahnutých výstupov a mojich skúseností. V OPS uvediem iba jednu zo spomenutých aktivít (z dôvodu zachovania autorských práv neuvádzam pôvodné znenie úlohy):

Zdroj: Databáza aktivít

Kapitola č. 6 – Ako a čím platíme

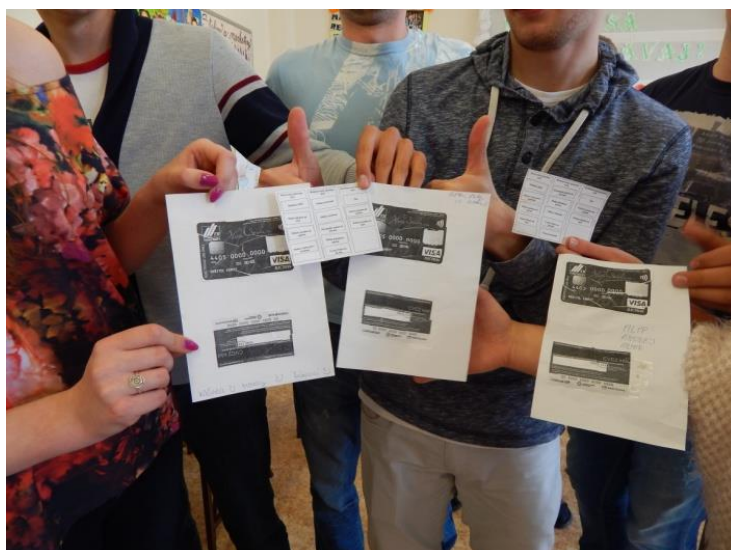
Aktivita: **Poznáš platobnú kartu?**

Autorka: Ing. Jana Marcinová, Súkromná stredná odborná škola Poprad

Opis realizácie aktivity: z internetu som vytlačila fotky prednej a zadnej strany platobnej karty jednej banky (3 kópie pre 4 - členné skupiny žiakov), ktoré som rozstrihala spolu na cca 15 častí. Úlohou žiakov bolo do 5-tich minút kartu poskladať a jej obidve strany nalepiť na biely kancelársky papier. Potom si za 4 minúty kartičku pozorne prezreli. Po uplynutí štyroch minút mi karty odovzdali a na pripravený papier mali napísať znaky, ktoré si na karte všimli, a tiež popísať ich funkcie (cca 11 minút). Autorka aktivity navrhuje ohodnotiť prvú skupinku, ktorá úlohu úspešne zvládla.

Výsledok: žiaci "puzzle" poskladali rýchlo, avšak nevedeli presne pomenovať a popísať znaky, ktoré sa nachádzajú na platobnej karte. Zistila som, že len málo druhákov má skúsenosť s používaním platobnej karty. Preto som im aktivitu prispôsobila priamo na hodine. Vyzvala som žiakov, ktorí používajú platobnú kartu, aby opísali znaky, ktoré poznajú. Ostatné znaky som im vysvetlila ja (meno držiteľ karty, platnosť, názov kartovej asociácie, magnetický prúžok, čip, podpis majiteľa karty, CVV/CVC kód). Z tohto dôvodu som aktivitu nehodnotila.

Skúsenosť: pri skladaní platobnej karty žiaci pracovali tímovo, aktivita zaujala aj lenivších žiakov. Každá skupinka chcela byť najrýchlejšia. Aktivita je vhodná aj pre nižšie ročníky a žiakov, ktorí nemajú skúsenosť s týmto platobným prostriedkom.

Obrázok 6 Poznáš platobnú kartu?

Prameň: *vlastné spracovanie*

Na exkurziu do Národnej banky Slovenska sme sa nedostali. Vyžrebované boli iné tímy, ktorým „Šťastena“ priala viac. Najskôr boli moji žiaci sklamaní, no keď zistili, že medzi tromi vyžrebovanými školami boli dve základné, priali výhru mladším spolužiakom.

3. Bankomat nápadov

Tento školský rok JA Slovensko spolu so Slovenskou bankovou asociáciou ponúklo žiakom zapojeným v programe VaP nultý ročník novej súťaže s moderným názvom *Bankomat nápadov*. Zo samotného názvu vyplýva, že súťaž mala podporiť najmä kreativitu, nápaditosť a inovatívne myslenie žiakov. Ich úlohou bolo vymyslieť a napísať krátky projekt na tému „*Moderné platobné nástroje v roku 2020*“. Zjednodušene povedané, ako si oni predstavujú spôsoby platenia o 5 rokov. Do súťaže sa mohli zapojiť iba dvojčlenné tímy, pričom počet tímov z jednej triedy nebol obmedzený. My sme do súťaže poslali iba jednu prácu.

Súťaž mala dve kolá. 1. kolo bolo *dištančné* a 2. kolo (finálové) *prezenčné*. Do 1. kola sa mohli prihlásiť všetky tímy, ktoré vypracovali projekt vo Worde a v stanovenom čase ho v elektronickej podobe poslali ako súčasť prihlášky. My sme projekt do súťaže poslali „na poslednú chvíľu“. O to väčšie bolo naše prekvapenie a potešenie, keď sme sa dozvedeli, že sme postúpili do finále, ktoré sa konalo v sídle Prvej stavebnej sporiteľne v Bratislave. Podľa vyjadrenia projektového manažéra programu, organizátorom prišlo približne 35 projektov zo stredných škôl a 10 projektov zo základných škôl, ktoré posudzovala odborná porota zložená z odborníkov z finančných inštitúcií. Do finále vybrala 6 stredoškolských tímov a 6 tímov zo základných škôl. Vo finálovom kole mali žiaci pred odbornou porotou odprezentovať svoje projekty a presvedčiť ju, že práve ten ich je najlepší. Okrem zvládnutia témy sa hodnotili tiež osobnostné kvality finalistov (ako dokázali komunikovať, argumentovať a odpovedať na otázky členov poroty), ich vystupovanie a imidž a využitie podporných prezentačných pomôcok (videá, grafy, obrázky a pod.). Víťazné tímy sa mohli tešiť z nových tabletov, smárphónov alebo elektronických čítačiek kníh.

Náš tím sa do súťaže prihlásil s projektom, ktorý si čitateľ OPS môže prečítať v [prílohe 2](#). Ani v tejto súťaži sme sa neumiestnili na ocenených miestach. Veľkým úspechom pre nás bolo aj postúpenie do prezenčného kola.

Obrázok 7 *Finále súťaže Bankomat nápadov – náš tím ČistýRap*

Prameň: JA Slovensko

Lea a Patrik, členovia nášho tímu ČistýRap, sa k mojej otázke, čo im súťaž priniesla, vyjadrili nasledovne:

- ✓ *Pri hľadaní informácií na internete o našej téme sme sa dozvedeli veľa novinek o súčasných platobných prostriedkoch, využití čipov a našli sme niektoré naozaj zaujímavé web stránky.*
- ✓ *Pri písaní práce sme si zdokonalili náš písomný prejav a štylizáciu.*
- ✓ *Mohli sme „dať na papier“ naše nápady a nikto nás neobmedzoval v tvorivosti. Boli sme limitovaní len maximálnym rozsahom písomnej práce.*
- ✓ *Zdokonalili sme si prácu s informčnými technológiami pri vytváraní prezentácie pre finálové kolo.*
- ✓ *Vyskúšali sme si, aké je to hovoriť do mikrofónu a pred obecenstvom asi 60 ľudí.*
- ✓ *Poučili sme sa, a ak budeme mať ešte možnosť, nabudúce budeme venovať viac času príprave na osobnú prezentáciu projektu.*

A tiež:

- ✓ *Ubytovanie bolo super (súťaž sa konala v dopoludňajších hodinách, preto sme boli ubytovaní v hosteli).*
- ✓ *Organizátori súťaže sa o nás veľmi dobre postarali (bolo zabezpečené občerstvenie, spoločný obed a každý dostal upomienkové predmety od sponzorov súťaže).*

2.7 Certifikáty

„Na čo mi bude nejaký certifikát?“ Túto otázku dostávam od niektorých žiakov na začiatku práce v programe každý rok. Snažím sa im vysvetliť, že ak chce byť mladý človek v súčasnej spoločnosti úspešný, nestačí budúcemu zamestnávateľovi ukázať iba maturitné vysvedčenie alebo vysokoškolský diplom. Mali by chcieť vedieť a dosiahnuť niečo viac ako ostatní a tvoriť si už od strednej školy svoje pracovné kurikulum.

Certifikát o absolvovaní programu môže získať každý žiak zapojený v aktuálnom školskom roku v programe VaP, musí ale splniť niekoľko podmienok. V prvých dvoch rokoch išlo o tieto tri podmienky:

- ✓ absolvovať vstupný centrálny test bez ohľadu na úspešnosť
- ✓ absolvovať výstupný centrálny test s úspešnosťou minimálne 75 %
- ✓ zapojiť sa aspoň do jednej súťaže

V tomto školskom roku stačí splniť prvé dve podmienky. Certifikát žiak nedostane automaticky. Má slúžiť ako motivačný nástroj, pomocou ktorého učiteľ odmení žiakov za ich aktivitu v programe.

Okrem absolvovania vstupného a výstupného testovania musia moji žiaci splniť aj ďalšie kritériá:

- ✓ na vyučovacej hodine byť *aktívni, snaživí a kreatívni*
- ✓ urobiť *testy* zo všetkých kapitol online učebnice a testy, ktoré im zadám ja
- ✓ podieľať sa na *skupinovej aktivite* presahujúcej rámec jednej vyučovacej hodiny

V prvom roku programu som neudelila certifikát nikomu, pretože sa žiaci neprihlásili do žiadnej súťaže. Minulý rok som bola „úspešnejšia“ a certifikát nedostali iba jeden chlapec a jedno dievča, ktorí nezvládli centrálny výstupný test.

ZÁVER

Dlho som sa snažila presvedčiť samú seba, že peniaze v mojom živote nie sú dôležité. Časom som pochopila, aj keď bolo náročné si to priznať, že je to práve naopak, že peniaze sú dôležitou súčasťou môjho života. A nielen môjho, ale každého človeka, ktorý žije v civilizovanej a ekonomicky vyspelej spoločnosti. Vyspelá spoločnosť však prináša so sebou úskalia v podobe tvrdého konkurenčného boja o zákazníka. Finančne negramotný človek je ľahko ovplyvniteľný a neraz sa dostane kvôli svojej nevedomosti a neskúsenosti do finančných problémov.

Škola je jednou z inštitúcií, ktorá ponúka finančné vzdelávanie a snaží sa vychovať z nezrelých detí uvedomelých mladých ľudí, ktorí vedia zodpovedne hospodáriť so svojimi peniazmi a prijímať rozumné finančné rozhodnutia. Učiteľ je „remeselníkom“, ktorý pomocou rozličných *nástrojov* dokáže vytvoriť hodnotné dielo – finančne gramotného jedinca.

Jedným z týchto nástrojov je aj zážitkový vzdelávací program Viac ako peniaze, skúsenosti s ktorým som ponúkla v tejto OPS.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. KOVALČÍKOVÁ, Z., SMOROŇ, L., STRENK, R. 2011. Základy finančnej gramotnosti. 1. vydanie. Metodicko-pedagogické centrum. Bratislava. 2011. ISBN: 978-80-8052-375-6

Internetové zdroje

2. Metodika na zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl [online]. minedu.sk, [cit. 10.3.2015]. Dostupné na www: <https://www.minedu.sk/data/att/6639.pdf>
3. Národný štandard finančnej gramotnosti verzia 1.1 [online]. minedu.sk, [cit. 10.3.2015]. Dostupné na www: <https://www.minedu.sk/data/att/6152.pdf>
4. Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2014/2015 [online]. minedu.sk, [cit. 10.3.2015]. Dostupné na www: <https://www.minedu.sk/data/att/6148.pdf>
5. Príloha č. 1: Spôsob implementácie finančného vzdelávania do vzdelávacieho procesu stredných odborných škôl vo vzťahu k zodpovedajúcemu stupňu vzdelania [online]. minedu.sk, [cit. 10.3.2015]. Dostupné na www: <https://www.minedu.sk/data/att/6640.pdf>
6. Príloha č. 2: Odborné texty k jednotlivým témam Národného štandardu finančnej gramotnosti verzia 1.1 [online]. minedu.sk, [cit. 10.3.2015]. Dostupné na <https://www.minedu.sk/data/att/6631.pdf>
7. Príloha č. 3: Slovník základných pojmov Národného štandardu finančnej gramotnosti verzia 1.1 [online]. minedu.sk, [cit. 10.3.2015]. Dostupné na <https://www.minedu.sk/data/att/6630.pdf>

www.viacakopeniaze.sk

www.jasr.sk

www.fininfo.sk

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 *Vlastná aktivita z Databázy aktivít*

Príloha 2 *Bankomat nápadov – súťažná práca*

Príloha 1 *Vlastná aktivita z Databázy aktivít*

Autor	Ing. Miroslava Dechtárová
Pracovisko autora	Spojená škola, Scota Viatora 8, 034 01 Ružomberok
Názov aktivity	Určíte ti to páli – súťaž o bankách
Tematický celok	Ako fungujú banky
Téma	Banky na Slovensku
Špecifický cieľ	<ul style="list-style-type: none"> • utvrdiť si základnú slovnú zásobu z oblasti bankovníctva • zopakovať si základné pojmy z oblasti bankovníctva
Cieľová skupina	ISCED 2 a ISCED 3
Predmet	
Čas	40 minút
Pomôcky	tabuľa (hárok papiera), krieda/fixka na tabuľu (pero), čísla na žrebovanie poradia skupín

Postup

Pre učiteľa: rozdeľte žiakov do 3 - 4 skupín. Každá skupina si zvolí svojho hovorcu. Vysvetlite žiakom **pravidlá súťaže:** súťaž sa skladá z viacerých kôl a každé kolo z dvoch častí – hádanie tajničky a odpovede na otázku alebo vysvetlenie pojmu z tajničky.

1. kolo

1. časť: na tabuľu nakreslite tajničku, ktorú majú žiaci uhádnuť. Najlepšie je, ak sa tajnička skladá z viacerých slov, môže to byť napríklad otázka, ktorú chcete žiakom položiť (napr. Aké sú funkcie Národnej banky Slovenska?) Jednotlivé slová je potrebné zreteľne oddeliť, napríklad takto:

A	K	É	-	S	Ú	-	F	U	N	K	C	I	E	-	N	Á	R	O	D	N	E	J
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-							
B	A	N	K	Y	-	S	L	O	V	E	N	S	K	A	?							

Žiaci postupne hádajú najskôr spoluhlásky až potom samohlásky, ktoré vy zapisujete do tajničky. Poradie skupín v 1. kole určí žrebovanie. Za skupinu hovorí IBA jej hovorca, ostatní žiaci sa v skupinách radia potichu, aby nerušili ostatných žiakov a nepomáhali

im. Hovorca vysloví nahlas písmeno až po dohode v skupine. Ak skupina písmeno uhádne, pokračuje v hádaní ďalej. Ak neuhádne, stráca poradie a pokračuje nasledujúca skupina. Hádať znenie tajničky môže vždy len tá skupina, ktorá je práve na rade a to kedykoľvek v priebehu súťaže. Ak tajničku neuhádne, stráca poradie. Ak tajničku uhádne, získava bod, ktorý zaznamenáte na tabuľu alebo na papier.

2. časť: skupina, ktorá tajničku uhádla, má prednostné právo odpovedať na otázku alebo vysvetliť uhádnutý pojem a získať bod. V tejto časti môže odpovedať ktorýkoľvek žiak zo skupiny. Na odpoveď má skupina len jeden pokus. Ak je odpoveď správna, skupina získava bod, ktorý znovu zaznamenáte na tabuľu alebo papier. Ak je odpoveď nesprávna, má možnosť odpovede nasledujúca skupina. Bod získava prvá skupina, ktorej odpoveď je správna. Ak žiaci nevedia odpovedať, urobíte to za nich vy. V tomto prípade sa bod nepridelí nikomu. Na konci kola zmažte vylúštenú tajničku.

2. a ďalšie kolá

Ďalšie kolo začína skupina, ktorá uhádla znenie predchádzajúcej tajničky. Ak správne neodpovedal nikto, poradie sa znovu žrebuje. Súťaž prebieha cca 35 minút. Vyhráva skupina s najvyšším počtom bodov a všetci žiaci zo skupiny sú odmenení jednotkou, prípadne iným spôsobom. V prípade dosiahnutia rovnakého najvyššieho počtu bodov v dvoch alebo viacerých skupinách môžete dať doplňujúcu otázku (už bez lúštenia tajničky), ktorá rozhodne o víťazovi.

Poznámka:

1. Aktivitu je vhodné zaradiť na konci tematického celku na zopakovanie učiva a utvrdenie si pojmov.
2. Dbajte na to, aby počas súťaže nemali žiaci pri sebe učebnice ani zošity.
3. Aktivitu je možné využiť v každom tematickom celku na ZŠ aj SŠ.

Očakávaný výstup z aktivity: žiaci si zopakujú a upevnia vedomosti z danej problematiky, do súťaže sa zapoja aj menej aktívni a introvertní žiaci, podporí sa tímová spolupráca aj súťaživosť.

Predpokladané kritické miesta: nedajú sa urobiť vhodné skupiny kvôli nízkemu počtu žiakov prítomných na hodine, žiaci sa medzi sebou radia príliš hlučne a ich nápady môže využiť iná skupina.

Skúsenosti:

Aktivitu robím so študentmi už niekoľko rokov a mám s ňou pozitívne skúsenosti. Keď ju v triede robím prvýkrát, úvodné kolá sú skúšobné, počas ktorých je úlohou žiakov osvojiť si pravidlá súťaže. Vtedy sa nesúťažá „naostro“ a nepridelujú sa žiadne body. Občas sa stane, že na začiatku niektorí študenti nechcú súťažiť. Nasilu ich nenútim, pretože väčšinou ich súťaž zaujme natoľko, že sa neskôr sami pripoja k niektorej súťažiackej skupine. Aktivita je medzi študentmi obľúbená a stáva sa, že sami sa jej dožadujú.

Späť na text

Príloha 2 *Bankomat nápadov – súťažná práca*

Práve nedávno som, ako každá normálna žena, bola nakupovať. Akcie v obchodoch na oblečenie a rôzne doplnky a všade plno žien, nedočakávané kúpiť si nový kúsok do svojho šatníka. Stála som už v rade s plnými rukami oblečenia a predou mnou stála pani s jedným tričkom. Bola na rade platiť. Chúd'a, hľadala v tej veľkej kabelke najprv tú správnu peňaženku (a to mi verte, vybrala 2 kým našla tú správnu). Potom si zanáďavala na kreditky. Presne vtedy mi napadlo, čo keby existovalo ľahšie riešenie pre platenie? Je už veľa vytvorených nápadov, ktoré chcú preraziť svetom a nemajú možnosť. My tú možnosť máme, a tak ju ideme využiť. Dokonca aj zlepšiť!

Určite aj vy máte ten problém, že hľadáte a hľadáte a neviete ju nájsť. Možno, že keď ju už nájdete, máte problém s identifikáciou. Ktorý pin som na nej mal/a? Je to vôbec karta od osobného účtu? Takisto ste už určite niekedy boli divákmi krádeže kabelky či peňaženky. Ukážeme Vám, že sa to dá aj bez týchto nepríjemných komplikácií. Prichádzame s nápadom, ktorý zaujme určite mnoho ľudí, a dúfame, že aj vás.

ČIPY!

Áno, vidíte dobre. Vieme, že to nie je žiadnou novinkou, ale je to veľmi užitočné. Chceli by sme vás, obyčajných ľudí, presvedčiť o účinnosti tejto úžasnej pomôcky. Čip. Ale nie hocijaký čip, bude veľký ako zrnko soli! Na prvý pohľad vám to môže znieť možno bolestivé a možno si pomyslíte, že z vás chceme urobiť robotov. Vychádzame z predpokladu, že o pár rokov TAK ČI TAK budeme mať nejaké tie čipy, ktorými sa budeme identifikovať. Či už to bude občiansky preukaz alebo kreditka, vám to už bude môcť byť jedno. S čipom bude možné vykonávať všetko. Chcete sa prihlásiť do práce? Žiadne karty, máte čip. A čo tak počúvanie hudby pri obľúbených športoch? Napríklad behanie? Využite čip! Teraz môžete byť originálni. Jedinečný.

Tento náš nápad spočíva v niekoľkých **výhodách**. Implantovaný čip :

- nie je možné ukradnúť,
- bude možné odstrániť, pokiaľ si to budete želať,
- je možné zosynchronizovať so VŠETKÝMI kreditnými kartami z rôznych bánk,
- budete môcť používať bez PIN,
- bude nastavený tak, ako si uvediete v zmluve (t.j. bude možné si nastaviť jeden primárny účet, z ktorého pôjdu peniaze vždy, keď o to požiadate aj bezkontaktné, prípadne nebudete musieť zadávať identifikáciu odtlačkom prsta ale len čipom a operáciu potvrdíte. Kompletná kombinácia je odtlačok spolu s čipom),
- bude mať pamäťový modul prepojený s vaším cloudom a internetovými sieťami,
- v balení budú takisto aj mini slúchadlá, cez ktoré môžete počúvať hudbu vysielanú z čipu cez bluetooth,
- bude kontrolovať zloženie krvi a prostredníctvom smartphonu bude upozorňovať na nedostatky.

Náš projekt - nápad sa skladá z niekoľkých častí . Tak ako aj kreditná karta potrebuje „k životu“ svojich pomocníkov ako je bankomat, terminál a po novom už aj čítačka kariet či smartphone, tak aj náš čip potrebuje takýchto pomocníkov. Časti nášho projektu vám teraz predstavíme:

➤ **ČIP**

Ruka je nástroj, ktorý používame každý deň pri rôznych činnostiach. Prečo by sme ho nemohli využiť aj pri platení? Uľahčíme si tým život! Samotný čip nebude veľký. Predstavujeme si ho najlepšie vo veľkosti zrníčka soli, čo by bolo pre človeka najmenej bolestné. Čip by bol zavedený v niektorej časti ruky. My by sme si ho dali implantovať do zápästia, no mnohí si ho už dali implantovať do dlane ruky. Najpraktickejšie je ale umiestniť ho medzi palcom a ukazovákom, kde sa nenachádza veľa dôležitých nervov. Je možné,

že do 5 rokov to ešte nebude realizovateľné, ale je to náš bankomat nápadov. Jeho realizácia zatiaľ nie je našou záležitosťou.

Obrázok 1: Návrh umiestnenia čipu v ruke

Prameň: vlastný návrh

V súčasnosti ľudia využívajú najmenší čip s veľkosťou 0,15 milimetra a 7,5 mikrometra (tisícina milimetra) hrubý. Tento čip je označovaný ako RFID.

RFID angl. radio frequency identification – vysoko frekvenčná identifikácia. V laickom jazyku: prvok na overenie, či ste to vy. Môžeme ho tiež označiť aj ako pokrok v čiarových kódach.

Obrázok 2: Najmenší čip na svete

Prameň: <http://androidportal.zoznam.sk/2015/01/svedsko-epicenter-cipovanie-ruka-id/>

Skladá sa z 3 častí:

- **Anténa** - príjem a vysielanie signálu
- **Transceiver** – komunikácia s čítačkou
- **Transportér**- funkcie, ktoré má daný prvok vlastniť

Tento čip je obalený do kremičitého skla a implantovaný do kože. Každý čip obsahuje jedinečné identifikačné číslo. Pod pojmom funkcie môžeme myslieť všetko, čo je elektronické. Či už ide o otváranie garážových dverí, vchodových dverí, overenie v práci, prijímanie a ovládanie smartphonu, meranie alebo kontrolovanie nejasností v tele, odomykanie auta a veľmi veľa ďalších funkcií.

Jednou z najdôležitejších, hlavne pre tento projekt, sú záležitosti spojené s bankami a platbami. Čipom si môžete zaplatiť rôzne druhy platieb, elektronických aj normálnych. Predstavte si, že prídete do obchodu, priložíte si ruku k tzv. čítačke (k tomu sa dostaneme v druhom bode) a môžete si vybrať. Tak ako s bezkontaktnou kartou. Buď zvolíte možnosť priloženia ruky k čítačke a následného prevodu peňazí alebo po priložení ruky transakciu potvrdíte identifikáciou vášho prsta.

Ľudia vo Švédsku takéto čipy už využívajú. V práci. A viete čo? Páči sa im to. Je jasné, že nie úplne každému, ale bolo veľa pozitívnych ohlasov. Ľudia dokonca súhlasili aj s tým, že by čip plnil aj funkciu občianskeho či vodičského preukazu.

Jedným z najznámejších ľudí, ktorí testovali tento čip, je Robert Nelson. Od firmy Dangerous Things kúpil čip už aj s aplikáciou NFC (Near field communication), čo je krátkodosahové vysokofrekvenčné bezdotykové spojenie umožňujúce výmenu dát. Firma ho predala za 100 \$ (94,589 €) v injekčnej striekačke. Nelson spolu s Rorym Cellanom – Jonesom uvádza, že zavedenie implantovaného čipu je chvíľková bolesť. Nie je to horšie ako bolesť injekcie.

(Poznámka: v časti „Čip“ sme okrem nášho nápadu doplnili informácie o už existujúcom čipe z web stránky <http://androidportal.zoznam.sk/2015/01/svedsko-epicenter-cipovanie-ruka-id/>)

➤ **TERMINÁL**

Terminál v obchodoch sa trochu pozmení. Navrhujeme prídanie možnosti identifikácie človeka odtlačkom prsta a samozrejme čipom. Číselná kombinácia spolu s potvrdením a zrušením transakcie môže ostať zachovaná. Predstavujeme si to tak, že v zmluve, ktorú podpíše klient s bankou, si môže sám uviesť spôsob, akým budú prebiehať platby. Prvým krokom bude samozrejme identifikácia čipom, potom môže platbu potvrdiť odtlačkom prsta alebo číselným PIN kódom. Závisí to od voľby človeka.

Určite bude možné zosynchronizovať všetky vaše účty do jedného čipu. Budete si môcť vybrať, z ktorého účtu chcete platiť. Bude možné si nastaviť primárny účet, z ktorého budete chcieť platiť vždy. Pôjde o tzv. rýchle platby. Proces bude jednoduchý. Napríklad, v zmluve budete mať dohodnuté, že primárny účet je váš firemný z Tatra banky. V podmienkach zmluvy ste si určili, že sa budete identifikovať čipom spolu s odtlačkom prsta. Prídete do obchodu, nakúpite a keď budete chcieť platiť, k terminálu priložíte čip a súčasne poskytnete svoj odtlačok prsta. Následne dôjde

